

Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig – Sesiwn Graffu Gyffredinol 13-12-2023 – Papur Tystiolaeth

Paratowyd cynnwys y papur yma cyn, ac maent yn amodol i, y gyllideb arfaethedig

Mae'r papur hwn yn rhoi diweddariad ysgrifenedig ar ein blaenoriaethau economaidd allweddol yn ystod ail hanner 2023. Yn erbyn cefndir hynod heriol o bwysau ariannol enbyd ac ansicrwydd ar Lywodraeth y Deyrnas Unedig, rydym yn falch o'r canlyniadau yr ydym wedi'u cyflawni. Rydym yn parhau i ganolbwyntio ar gryfhau economi Cymru wrth inni ffynnu tuag at greu Cymru decach, wyrddach i bawb.

Cenhadaeth Economaidd

Fel rhan o'n cynllun ar gyfer twf economaidd, rydym am gryfhau'r partneriaethau unigryw sy'n dod â busnesau, awdurdodau lleol, undebau llafur a'r byd academiaidd ynghyd. Y mis diwethaf, lansiodd rhaglen adfywio'r Cenhadaeth Economaidd, sy'n nodi'r camau nesaf ar gyfer ein Cenhadaeth Economaidd, gan ganolbwyntio ar gyfres o feysydd blaenoriaeth cenedlaethol. Y pedwar maes blaenoriaeth yw:

- **Sero Net a Phontio Teg** – gwireddu'r cyfleoedd enfawr Sero Net a ddarperir gan amgylchedd naturiol Cymru, cefnogi twf busnes, ac ymgysylltu â phobl a busnesau i symud tuag at bontio teg.
- **Dyfodol Uchelgeisiol** – cefnogi pobl ifanc i gyflawni'r dyfodol uchelgeisiol y maent yn ei haeddu yng Nghymru, drwy ddatblygu eu sgiliau a'u creadigrwydd, a gynhelir gan waith teg ac sy'n cyd-fynd â'n hanghenion economaidd.
- **Economiâu Rhanbarthol Cryfach** – canolbwyntio ar le, i alluogi economiâu rhanbarthol cryf sy'n blaenoriaethu anghenion llesiant y boblogaeth, gan gefnogi'r economi sylfaenol a mynediad at waith teg.
- **Arloesedd, Buddsoddiad a Thwff** – cryfhau arloesedd i hybu buddsoddiad a thwff, gan gefnogi masnacheiddio ac entrepreneuriaeth ar draws busnesau, rhanbarthau, y byd academiaidd a gwasanaethau cyhoeddus i wireddu cyfleoedd o fewn marchnadoedd a thechnolegau presennol a newydd.

Datblygu rhanbarthol

Mae ein hymrwymiad i gydweithio a gweithio rhanbarthol yn sicrhau y gellir gwneud mwy o benderfyniadau yn nes at y cymunedau o fewn cenhadaeth a rennir sy'n caniatáu i fwy o bobl gynllunio dyfodol uchelgeisiol yma yng Nghymru. Rydym yn gweithio gyda phartneriaid i ymrwmo i flaenoriaethau a rennir i gefnogi twf cynhwysol a chynaliadwy i wneud y mwyaf o gyfleoedd i fynd i'r afael ag anghydraddoldebau rhanbarthol a lleol, gan ganolbwyntio ar yr egwyddor bod lleoedd o bwys, a chred ym mhwsigrwydd sicrhau ffyniant a manteision twf economaidd i bob rhan o Gymru.

Economi wledig

Rydym yn gweithio i hybu twf ledled Cymru, gan gynnwys ein hardaloedd gwledig. Ym mhorthffolio'r Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd, rydym wedi diogelu Cynllun y Taliad Sylfaenol i ffermwyr, wedi parhau i fuddsoddi mewn busnesau bwyd, ac wedi cefnogi camau i'n helpu i symud i economi gynaliadwy a gwyrdd.

Mae'r Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd, eisoes wedi cyhoeddi pecyn cymorth drwy Gynlluniau Buddsoddi Gwledig ar gyfer ffermwyr, coedwigwyr, rheolwyr tir a busnesau bwyd, â gwerth dros £200 miliwn, i gefnogi'r economi wledig a'n hamgylchedd naturiol.

Y Cymoedd Technoleg

Mae mynd i'r afael ag anghydraddoldebau rhanbarthol yn rhan o'n hymagwedd strategol at dwf economaidd a datblygu ein heconomi llesiant. Mae rhaglen y Cymoedd Technoleg yn un o'n henghreffftiau gorau a'n buddsoddiadau mwyaf. Ar ôl gwaith sylweddol, mae rhaglen y Cymoedd Technoleg wedi magu momentwm a bydd wedi cael effaith gadarnhaol sylweddol erbyn diwedd 2023/24. Yr ydym wedi gwneud y canlynol:

- ymrwymo dros £40 miliwn i brosiectau yn y portffolio cynyddol, ac rydym yn parhau i weithio gyda phartneriaid i nodi a datblygu prosiectau newydd
- helpu i greu 298,000 troedfedd sgwâr o arwynebedd llawr newydd ac wedi'i adnewyddu, gan alluogi ffigur o 600 o swyddi posibl
- helpu i wella perfformiad sgiliau STEM mewn ysgolion a cholegau lleol
- sicrhau cyfeiriad llwyddiannus y Gronfa Ffyniant Bro gan Lywodraeth y DU i Flaenau Gwent i greu'r Ganolfan Beirianeg Gwerth Uchel – cyfleuster hyfforddi uwch-dechnoleg ar gyfer hyd at 600 o fyfyrwyr a defnyddwyr masnachol a fydd yn agor ar ddiwedd 2024

Parthau Buddsoddi

Mae ein dull o weithio mewn partneriaeth i'w weld yn y modd yr ydym yn cynllunio ar gyfer cymhwyso'r polisi ar Barthau Buddsoddi yng Nghymru. Rydym am weld Parthau Buddsoddi yn adeiladu ar gryfderau penodol Cymru, gan gyfrannu at ein agenda Gwaith Teg a helpu Cymru i ddod yn wlad Sero Net.

Mae Llywodraeth Cymru wedi cytuno i gefnogi dau Barth Buddsoddi yng Nghymru, gyda Llywodraeth y DU yn darparu cyllid yn y lleoliadau canlynol:

- De-ddwyrain Cymru, gan gwmpasu'r ardal gyfan
- Gogledd-ddwyrain Cymru, gan gynnwys Sir y Fflint a Wrecsam

Bydd unrhyw Barthau Buddsoddi'n cael eu datblygu drwy gydbwyllgorau corfforedig fel y cyfrwng mwyaf priodol ar gyfer cynllunio a chyflawni - yn unol â'r Genhadaeth Economaidd - gan sicrhau bod buddion yn cael eu lledaenu ledled y rhanbarth.

Mae Parthau Buddsoddi yn enghraifft berffaith o sut y gallwn fod yn bartneriaeth gyfartal â Llywodraeth y DU.

Datgarboneiddio diwydiant

Mae effaith bosibl polisïau datgarboneiddio ar gystadleurwydd diwydiannol yn gofyn am system gymorth gytbwys ledled y DU. Mae'r Pwyllgor Newid Hinsawdd wedi asesu y bydd dros 60% o'r newidiadau angenrheidiol i gyflawni llwybr sero net yng Nghymru yn cael eu dylanwadu gan bwerau a gedwir yn bennaf i San Steffan. Rhaid i hyn gymryd i ystyriaeth heriau daearyddol unigryw rhanbarthau diwydiannol Cymru. Mae ein llwybr i Gymru sero net yn heriol, ond bydd yn cynnig cyfleoedd ar gyfer twf cynaliadwy a busnesau mwy cydnerth.

Ym mis Mawrth 2022, sefydlwyd Diwydiant Sero Net Cymru i gefnogi'r gwaith o gydgyssylltu prosiectau datgarboneiddio diwydiannol a blaenoriaethu'r cymorth ar lefel y DU sy'n ofynnol i alluogi pontio teg i sero net ar gyfer diwydiant.

Mae datgarboneiddio'r diwydiant dur yn parhau i fod yn flaenoriaeth i'r sector. Mae sicrhau pontio teg i ddyfodol carbon isel yn hollbwysig. Mae busnesau ynni-ddwys megis gwaith dur yn parhau i weithredu mewn amgylchedd heriol gyda phrisiau trydan y DU yn sylweddol uwch na rhai gwledydd eraill.

Mae'r Undeb Ewropeaidd yn gweithredu ei Fecanwaith Addasu Pris Carbon ar draws Ffiniau (CBAM) ei hun. Mae Llywodraeth y DU wedi ymgynghori ar ystod o fesurau lliniaru carbon, gan gynnwys Mecanwaith Addasu Pris Carbon ar draws Ffiniau ar gyfer y DU a safonau cynnyrch gorfodol. Cred y diwydiant dur ei bod yn hanfodol bod mesurau priodol yn y DU yn cael eu rhoi ar waith i sicrhau bod cystadleuwyr Ewropeaidd yn cael eu trin yn yr un modd.

Bydd y newid i wneud dur carbon isel yn gofyn am gadw lefelau sylweddol o sgrap dur domestig o ansawdd uchel yn y DU. Yn fyd-eang, bydd cyflenwad sgrap yn dod yn fater mwy arwyddocaol.

Gallai'r sector ffermydd gwynt arnofiol ar y môr yn y Môr Celtaidd ddarparu cyfle marchnad o hyd at £12 biliwn i'r DU, ar draws cyfres o brosiectau profi ac arddangos a phrosiectau ar raddfa fasnachol.

Rydym yn gweithio gyda datblygwyr a rhanddeiliaid allweddol eraill i ddatblygu cyfleoedd yn y gadwyn gyflenwi i fusnesau Cymru.

Fel rhan o'n Cynllun Gweithredu Gweithgynhyrchu, rydym ar hyn o bryd yn cynnal ymarfer mapio cadwyn gyflenwi'r sector hwn, gan edrych yn arbennig ar gapasiti, gallu a gwydnwch cadwyni cyflenwi presennol a nodi lle y gallwn fanteisio ar gyfleoedd fel ynni gwynt ar y môr.

Rydym hefyd yn gweithio gyda Chlwstwr y Môr Celtaidd a'r Gynghrair Ynni ar y Môr i ysgogi cadwyni cyflenwi lleol ledled Cymru a de-orllewin a gogledd-orllewin Lloegr, i sicrhau eu bod mewn sefyllfa i wneud cais llwyddiannus am gontractau. Mae Llywodraeth Cymru yn un o sylfaenwyr Clwstwr y Môr Celtaidd a'r Gynghrair Ynni ar y Môr.

Rydym wedi rhoi £150,000 i Ynni Môr Cymru yn 2023/24. Mae hyn yn darparu cyllid ar gyfer ymgysylltu â'r sector, cyfeirio, a rhoi cyngor i fusnesau i godi ymwybyddiaeth o gyfleoedd ar draws technolegau tonnau, llanw, a gwynt arnofiol ar y môr. Mae'n rhan bwysig o'r gwaith yr ydym yn ei gefnogi i ddatblygu'r sector ynni môr yng Nghymru.

Lansio'r Cynllun Gweithredu Sgiliau Sero Net ym mis Chwefror 2023 oedd y garreg filltir gyntaf i Gymru o ran siapiaio'r dirwedd o ran sgiliau i gyd-fynd â'n hymrwymiaid sero net.

Mae'r cynllun yn canolbwyntio ar y sgiliau y mae eu hangen ledled Cymru, ac yn cyd-fynd â'r wyth sector allyriadau yng Nghymru, sy'n cynnwys Diwydiant a Busnes, a Chynhyrchu Trydan a Gwres.

Mae'r cynllun yn manylu ar saith maes blaenoriaeth allweddol, gan gynnwys casglu tystiolaeth o anghenion sgiliau yn y dyfodol, gan sicrhau bod y system sgiliau yn ymateb i ofynion newidiol ac yn ailsiglo ac uwchsgilio'r gweithlu ar gyfer y newid i sero net.

Ein nod yw tyfu ac arfogi sectorau â'r gweithlu medrus cywir i'n cynorthwyo â'r gwaith pontio teg i sero net. Daw'r ymgynghoriad i ben ar 31 Rhagfyr 2023.

Banc Datblygu Cymru

Mae cylch gwaith Banc Datblygu Cymru yn cynnwys datgarboneiddio fel blaenoriaeth polisi, ac mae'r banc yn cynorthwyo busnesau i bontio tuag at sero net.

Mae Llywodraeth Cymru wedi darparu cyllid drwy Fanc Datblygu Cymru ac wedi targedu cyngor gan Busnes Cymru i gynorthwyo busnesau i greu a chynnal swyddi newydd, dod o hyd i farchnadoedd allforio newydd, a buddsoddi mewn diwydiannau gwyrdd cynaliadwy. Ers 2021, mae Banc Datblygu Cymru wedi darparu cyllid benthyciad ac ecwiti i gynorthwyo busnesau i greu a chynnal miloedd o swyddi newydd.

Ymchwil a Datblygu

Mae ein Strategaeth Arloesi yn cynnwys neges gref i holl ecosystem ymchwil, datblygu ac arloesi Cymru gydweithio a throsoli mwy o gyllid gan Innovate UK, a'r cynghorau ymchwil eraill sy'n rhan o UKRI.

Mae cymunedau busnes ar draws y gwledydd datganoledig yn amrywio o ran maint, gallu, a mynediad at gyfleoedd ariannu; hoffai Llywodraeth Cymru weld strwythurau cyflawni sy'n parchu ac yn croesawu'r gwahaniaethau hyn.

Mae gan Gymru'r gallu a'r profiad i fod yn bartner cyflawni wrth roi cyfleoedd ariannu ar waith ar lawr gwlad. Mae strwythurau cyflawni cadarn ac aeddfed eisoes ar waith yng Nghymru, a chroesawn y gwaith ar y cyd ar bartneriaethau rhyngwladol.

Gan weithio ar y cyd ar draws y Llywodraeth, ac yn unol â'r ymrwymiaidau a wnaed yn ein cytundeb cydweithredu â Phlaid Cymru, mae gan y cenadaethau yn y strategaeth gamau gweithredu a cherrig milltir cyfochrog mewn Cynllun Cyflawni

Arloesedd. Wedi'i gyhoeddi ar 17 Hydref, mae hefyd yn cynnwys ymrwymïadau sylfaenol i gydraddoldeb daearyddol a demograffig ochr yn ochr â'r ffordd gydgysylltiedig o weithio.

Fel gyda'r strategaeth, mae'r cynllun wedi'i gynllunio i fod yn ddogfen fyw a fydd yn esblygu wrth i gamau gael eu cymryd ac wrth i gyfleoedd a blaenoriaethau newydd ddod i'r amlwg.

Prentisiaethau

Bydd newidiadau mewn technoleg a'r gallu i awtomeiddio gwaith yn golygu bod angen mwy o gymorth ar gyfer ailhyfforddi ac uwchsgilio. Bydd awtomeiddio a deallusrwydd artiffisial yn effeithio ar bob strwythur galwedigaethol, ac mae'r galw am ailsgilio felly'n debygol o fod yn gymhleth ac yn effeithio ar bob lefel sgiliau.

Er mwyn ateb yr heriau hyn, mae angen inni barhau i alinio ein model cyflawni ag anghenion economaidd, gan gefnogi pobl i ailsgilio a diweddarau eu sgiliau mewn ymateb i broffiliau swyddi a chymwysterau sy'n newid a phroffesiynau newydd.

Rydym yn blaenoriaethu buddsoddiad mewn prentisiaethau yn y sectorau hynny a fydd yn cefnogi twf economaidd a chydlyniant cymunedol, gan gynnwys sero net a'r economi sylfaenol. Mae prentisiaethau Cymru yn cael eu cynllunio i wella cynhyrchiant a diwallu anghenion sgiliau strategol.

Masnach y DU-UE

Mae ymrwymiad ein Rhaglen Lywodraethu i roi ein Cynllun Gweithredu Allforio ar waith wedi rhoi pecyn cymorth cynhwysfawr ar waith ar gyfer busnesau, gan ysbrydoli busnesau i ddechrau allforio, meithrin gallu allforio, dod o hyd i gwsmeriaid tramor, a chynorthwyo busnesau i gyrraedd marchnadoedd tramor.

Ffocws allweddol ein gweithgarwch hybu masnach yw'r farchnad Ewropeaidd. Yr Undeb Ewropeaidd yw partner masnachu mwyaf Cymru o hyd, gydag allforion nwyddau i'r UE yn werth £11.6 biliwn yn 2022, a oedd yn cyfrif am 56.6% o allforion Cymru (o gymharu â 52.2% o allforion y DU).

Mae ein tîm o gynghorwyr masnach ryngwladol Llywodraeth Cymru, sydd wedi'u lleoli ledled Cymru, ochr yn ochr â thimau tramor Llywodraeth Cymru (a phartneriaid allweddol eraill, gan gynnwys yr Adran Busnes a Masnach), yn parhau i ddarparu cymorth parhaus i'n hallforwyr i ddeall gofynion masnachu mewn marchnadoedd allweddol, gan gynnwys yr UE.

Cytundeb Partneriaeth Gynhwysfawr a Blaengar y Môr Tawel gyda masnach y tu allan i'r UE

Nid ydym yn credu bod effaith y DU yn dod yn aelod o Bartneriaeth Gynhwysfawr a Blaengar y Môr Tawel ar fusnesau a defnyddwyr Cymru, ac ar economi Cymru yn ehangach, yn debygol o fod yn sylweddol. Er bod rhai manteision posibl i fusnesau Cymru yn sgil y DU yn dod yn aelod o Bartneriaeth Gynhwysfawr a Blaengar y Môr Tawel, mae hyn yn debygol o fod yn gyfyngedig oherwydd nifer y cytundebau masnach rydd dwyochrog presennol ag aelodau'r Bartneriaeth.

Rydym bob amser wedi bod â phryderon, ac yn parhau i'w cael, ynghylch rhai elfennau o gytundeb Partneriaeth Gynhwysfawr a Blaengar y Môr Tawel. Nid yw darpariaethau mewn meysydd fel newid hinsawdd, llafur a grymuso menywod yn economaidd mor uchelgeisiol ag y byddem fel arfer yn dymuno ei weld mewn cytundebau masnach rydd, neu nid ydynt yn cynnwys mecanweithiau gorfodi cadarn.

Bu cynnydd da mewn rhai meysydd, ond nid yw'r trafodaethau wedi dod i ben eto.

Fodd bynnag, mae ein hymagwedd at bolisi masnach, sydd wedi'i llywio gan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, yn golygu ein bod yn ystyried bod cytundebau masnach yn ymwneud â mwy nag enillion economaidd yn unig. Credwn y dylai cytundebau masnach gynnwys darpariaethau ar faterion allweddol eraill megis hawliau gweithwyr a rhywedd a'r amgylchedd.